डी॰ए॰बी॰आर्॰ विद्यालय:, बीना,म॰प्र

अर्धवार्षिकी परीक्षा -2024-25 (अभ्यासप्रश्न पत्रम्)

कक्षा–अष्टमी (संस्कृतम्)

समय: - होरात्रयम् पूर्णांक:- 80

निर्देशा: - (i) प्रश्न पत्रे चत्वार: खण्डा: सन्ति ।

खण्ड: (क) अपठित अववोधनम् - 10 अंका:

खण्ड: (ख) रचनात्मकम् कार्यम् - 15 अंका:

खण्ड: (ग) अनुपयुक्त व्याकरणम् - 25 अंका:

खण्ड: (घ) पठित- अववोधनम् - 30 अंका :

(ii) सर्वे प्रश्ना: अनिवार्या: ।

(iii) प्रश्नानाम् उत्तराणि खण्डानुसारं क्रमेण एव लेखनीयानी ।

(iv) प्रश्नसंख्या अवश्यं लेखनीया ।तत्र त्रयोदश प्रश्ना: सन्ति ।

(v) उत्तराणि संस्कृतेन लेखनीयानी ।

खण्ड (क) :अपठितावबोधनम् – 10 अंका :

1) अनुच्छेदं पठित्वा उत्तराणि लिखन्तु -

अस्माकम् राष्ट्रस्य सर्वाषाम् भाषाणाम् जननी संस्कृत भाषा भवति । एषा भाषा विश्वस्य सर्वोत्तमा भाषा अस्ति । अस्माकम् वेदा: पुराणानि संस्कृतभाषया एव लिखितानि भवन्ति । अधुना अपि विद्यालयेषु विश्वविद्यालयेषु संस्कृत भाषा पाठ्यते । एषा भाषा सरला आदृता सरसा मधुरा भाषा भवति । जना: विदेशात् आगत्य अस्या: भाषाया: पठनम् पाठनम् कुर्वन्ति ।

I. एकपदेन उत्तरत - (1x2=2)

(क) का भाषा सर्वाषाम् भाषाणाम् जननी भवति ?

(ख) वेदा: पुराणानि कया भाषया लिखितानि सन्ति ?

II. पूर्णवाकयेन उत्तरत - (2x2=4)

i) विश्वस्य सर्वोत्तमा भाषा अस्ति?

ii) अधुना अपि कुत्र संस्कृत भाषा पाठ्यते ?

III. निर्देशानुसारम् उत्तरत - (1x2=2)

I. मधुरा पदम् कस्य पदस्य विशेषणपदम् ?

(अ) भाषाया: (आ) संस्कृतस्य (इ) कोशस्य (ई) विदेशस्य

II. पाठनम् कुर्वन्ति क्रिया पदस्य किम् कर्तृ पदम् श्लोके प्रयुक्तम् ?

(अ) जना: (आ) विदेशा: (इ) भाषा: (ई) अस्या:

III. जना: विदेशात् आगत्य अस्या: भाषाया: पठनम् पाठनम् कुर्वन्ति ।अत्र आगत्य पदे क: प्रत्यय: प्रयुक्त: ?

अ) कत आ) ल्यप् इ) य प्रत्यय ई) क्त्वाच्

IV. अनुच्छेदस्य कृते एकम् शीर्षक्म् लिखत (1x1=1)

2. सुजाता दिल्ली महानगरे वसति । तस्याः सखी दिव्या चेन्नईनगरे निवसति । सुजातायाः विद्यालये पर्यावरणविषये एका गोष्ठी जाता । गोष्ठीम् वर्णयन्ती सुजाता दिव्यायै पत्रम् एकम् लिखति । मञ्जूषातः समुचितपदानि चित्वा पत्रम् पूरयित्वा पुनः लिखत । (1/2 x **10=5)**

25,वसन्त विहारः

(1) -----------

तिथिः

(2)------------ दिव्ये

नमस्ते

हयः अस्माकं विद्यालये (3) ------------ एका महत्वपूर्णा गोष्ठी अभवत् । तत्र महानगरेषु वर्धमानं प्रदूषणम् दृष्ट्वा पर्यावरणस्य (4) ----------- उपायानां विषये चर्चा जाता । गोष्टयाम् विचारसारः असीत् यत् गृहात् बहिः (5) ----------- रथ्याषु च अवकरः न क्षेपणीयः।

(6) ----------- समये-समये जलशुद्धिः करणीया । मार्गेषु , उद्यानेषु , विद्यालयेषु च अधिकाधिकं (7) ------------- रोपणीयाः ।जनजागरणाय ध्येय वाक्यानि लिखित्वा यत्र-तत्र मार्गेषु (8) -----------। ध्वनिप्रदूषणनिवारयितुं (9) ----------- न्यूनतमः प्रयोगः करणीयः । अस्मिन् विषये भवत्याः विद्यालये किं-किं भवति विस्तरेण लिखतु । पितरौ वन्दनीयौ ।

(10) -------------- सखी

सुजाता

पर्यावरणविषये , स्नेहस्निग्धे, रक्षणाय , भवत्याः , नवदिल्लीतः ,नदीजलेषु , जलप्रदूषणनिवारणाय, स्थापनीयानि , ध्वनिप्रसारणयन्त्राणाम् , वृक्षाः

3. चित्रम् आधृत्य मञ्जूषापदानां सहायतया संस्कृतेन पञ्चवाक्यानि लिखत।(10)

यज्ञशाला , प्राचार्यः , शिक्षकाः , यज्ञम् , मंत्रम् , छात्राः , अग्निः , प्रज्वलति ।

खंड: (ग) अनुपयुक्त व्याकरणम् - 25 अंका:

4॰ अधोलिखितवाक्येषु रेखांकितपदानां सन्धिविच्छेदं सन्धिम् वा कृत्वा लिखत- (1x4=4)

(i) वर्षा+ऋतौ कमलम् न विकसति ।

(ii) विद्यारम्भ: भवति ।

(iii) छात्रा: प्रश्नोत्तरी प्रतियोगिताम् कुर्वन्ति ।

(iv) अद्य अस्माकम् संस्कृतस्य परीक्षा अस्ति ।

5. रेखांकितपदेषु प्रयुक्तां विभक्तिम् तत्कारणम् लिखत । (1x4=4)

(i) विद्याम् विना नर: न शोभते ।

(ii) कर्णाभ्याम् वधिर: नर: आगच्छति ।

(iii) मंदिरम् परित: वृक्षा: सन्ति ।

(iv) पुत्र: अम्बया सह गच्छति ।

6. रेखांकितपदेषु प्रकृति-प्रत्ययौ संयोज्य विभज्य वा लिखत - (1x3=3)

(i) पित्रा पुत्र: मिलित्वा विद्यालयम् गच्छन्ति ।

(ii) शिक्षक: कालांशम् आ+गम्+ल्यप् पाठयति ।

(iii) छात्रा: ज्ञानम् लब्धुम् इच्छन्ति ।

7. रेखांकितपदेषु उपसर्गम् पृथक् कृत्वा संयोज्य वा लिखत - (1/2x4=2)

i) खगा: आकाशे उत्पतन्ति ।

ii) शिशु: मातरम् प्रतिगच्छति ।

iii) शिक्षक: छात्रान् उप+ दिशति ।

iv) वयं ज्ञानं आहर्तुम् इच्छामः I

8. संख्या वाचक पदै: रिक्तसथानानि पुरयन्तु - (1/2x4=2)

क) आकशे ------------ ग्रहा: भवन्ति । (9)

ख) सभायाम् ------------- सदस्या: तिष्ठन्ति । (48)

ग) शिवस्य ---------------- नेत्राणि भवन्ति । (3)

घ) एकस्मिन् वर्गे ---------------- वर्णा: भवन्ति । (25)

9. अव्ययपदै: रिक्तस्थानानि पूरयन्तु - (1/2x4=2)

मञ्जूषा- (अपि , बहि:, इतस्तत: , पूरा)

क) --------- संस्कृतम् जनभाषा आसीत् ।

ख) विद्यालये बालिका: ---------- संस्कृतम् पठन्ति ।

ग) विद्यालयात् ----------- छात्रा: क्रीड़न्ति ।

घ) वने पशव: ---------------- भ्रमन्ति ।

10) उचित धातुरूपम् चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयन्तु - (1x4=4)

क) पुत्रा: पितरम् ---------------- ।

(i) सेवन्ते (ii) सेवध्वे (iii) सेवते

ख) युयम् सर्वदा निरामया: ------------- ।

(i) भव (ii) भवत (iii) भवेम

ग) त्वम् सुखम् प्राप्तुम् ईश्वरम् ।

(i) स्मरिष्यति (ii) स्मरिष्यसि (iii) स्मरिष्यन्ति

घ) मम पिता ह्य: हरिद्वारम् -------------- ।

(i) अगच्छन् (ii) अगच्छत् (iii) अगच्छम्

11) उचित शब्दरूपम् चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयन्तु - (1x4=4)

क) अत्र एकस्य -------------- आश्रम: अस्ति ।

(i) साधो: (ii) साधवे (iii) साधु:

ख) अद्य -------------- संस्कृत परीक्षा भविष्यति ।

(i) वयम् (ii) अस्माकम् (iii) मया

ग) माता ------------- जलम् आनयति ।

(i) नद्य: (ii) नद्यै (iii) नद्या:

घ) वयम् ------------ सह मन्दिरम् गच्छाम: ।

(i) पितु: (ii) पित्रा (iii) पितर:

खण्ड: (घ) पठित- अववोधनम् - 30 अंका :

12. अधोलिखितम् श्लोकम् पठित्वा उत्तराणि लिखन्तु - (5)

1) निंदन्तु नितिनिपुणा: यदि व स्तुवन्तु लक्ष्मी समाविशतु गच्छतु व यथेष्टम् ।
आद्यैव मरणमस्तु युगांतरे वा न्यायात् पथ: प्रविचलन्ति पदं न धीरा: ॥

क) एकपदेन उत्तरत - (1/2x2=1)

i) लक्ष्मी कथम् समाविशतु? (ii) मरणम् कदा भवतु?

ख) पूर्ण वाक्येन उत्तरत - (1x2=2)

i) के न्यायात् पथ: न प्रविचलन्ति? (ii) नीतिनिपुणा: किम् कुर्वन्तु ?

ग) निर्देशानुसारम् उत्तरत - (1x2=2)

i) यथेष्टम् पदस्य संधि विच्छेदम् किम् ? (ii) निंदन्तु क्रियापदस्य कर्तृ पदम् किम् ?

13) अधोलिखितम् गदयांशम् पठित्वा उत्तराणि लिखन्तु - (5)

क) एकदा भीषणे ग्रीष्मकाले सर्वत्र शुष्कम् अभवत्। सर्वे दुःखिनः आसन्। चटकायाः गृहम् अपि नष्टम् अभवत्। सा खिन्ना आसीत्। सा चिन्तयति "कि करोमि?" परन्तु काकस्य गृह न नष्टम्। तत् तु मृत्तिकायाः आसीत्। चटका काक कथयति "भ्रातः। अस्मिन् भीषणे ग्रीष्मकाले मम गृह नष्टम् अभवत्। सर्वत्र उष्णः अस्ति। मध्यं स्वगृहे शरणं यच्छ।"

क) एकपदेन उत्तरत - (1/2x2=1)

i) ग्रीष्म काले सर्वत्र किम् अभवत् ?

ii) (ii) भीषणग्रीष्मकाले कस्य गृहम् नष्टम् अभवत् ?

ख) पूर्ण वाक्येन उत्तरत - (1x2=2)

i) महयम् स्व गृहे शरणम् यच्छ इति क: वदति ?

ii) (ii) काकस्य गृहम् केन निर्मितम् आसीत् ?

ग) निर्देशानुसारम् उत्तरत - (1x2=2)

i) ग्रीष्मकाले पदस्य कृते किम् विशेषण पदम् प्रयुक्तम् ?

(ii) मृत्तिकया पदे का विभक्ति: ?

14. अधोलिखितं नाट्यांशम् पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत (6)

वरुण: - शिशुपालवधम् माघें रचितम् काव्यम् ।

गौरव: - नीतिशतकम् भर्तृहरिणा लिखितम् ।

नीतीश: - पञ्चतंत्रम् विष्णुशर्मणा लिखितम् ।

बलवीर: - कादंबरी बाणभट्टेन विरचिता कथा ।

(क) एकपदेन उत्तरत - (1x2=2)

(i) नीतिशतकम् केन लिखितम्?

(ii) विष्णुशर्मणा किम् लिखितम् ?

(ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत - (1x2=2)

(i) बाणभट्टेन विरचिता कथा का ?

(ग) निर्देशानुसारम् उत्तरत- (1x2=2)

(i) रचितम् पदे क: प्रत्यय: ?

(ii) भर्तृहरिणा पदे का विभक्ति: ?

15. निम्नश्लोकस्य अन्वयं श्लोकात् समुचितं पदं चित्वा पूरयत - (1/2X8=4)

सर्वे भवन्तु सुखिन: सर्वे सन्तु निरामया: ।
सर्वे भद्राणि पश्यन्तु ,मा कश्चित् दु:खभाग् भवेत् ॥

अन्वय: - सर्वे सुखिन: ------------ सर्वे निरामया: --------- ,
सर्वे ----------- पश्यन्तु कश्चित् दु:खभाग् ----------भवेत् ॥

अथवा भावार्थं लिखन्तु

(i) विद्या ददाति विनयम् ।

भावार्थ: - विद्या अर्थात् ------- मनुष्याय ----------------- यच्छति । जना: -------- नम्रताम् प्राप्नुवन्ति । अत: विद्याम् प्राप्य ----------- मा कुरुत ।

मञ्जूषा- (अभिमानम् , ज्ञानम् , विनम्रताम् , विद्यया)

16॰ रेखांकितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणम् कुरुत - (1x4=4)

(1) <u>छात्रा:</u> संस्कृतदिवसस्य आयोजनम् कृतवन्त: ।

(2) रामायणम् <u>वाल्मिके:</u> रचना अस्ति ।

(3) महर्षि: <u>भारते</u> अभ्रमत् ।

(4) नद्या: तटेषु <u>ऋषय:</u> तपस्याम् कुर्वन्ति ।

17. रिक्तास्थानानि पूरयित्वा कथापुर्ति: करणीया (1/2x8=4)

एकदा सः काशीनगरे -------------- तटे एकस्मिन् कुटीरे शिष्यैः सह अतिष्ठत्। तत्र समीपम् एव एकः यात्री अपि अतिष्ठत्। ------------- सः यात्री महर्षेः कुटीरम् आगत्य अकारणम् एव महर्षि दुर्वचनानि वदति स्म। जितेन्द्रियः महर्षिः सर्व श्रुत्वा -----------एव तिष्ठति स्मः सः कदापि न प्रत्युदतरत्। शिष्याः -------- अभवन्। महर्षिः तान् 'चिन्तां मा कुरुत, तूष्णीम् भवत' इति अकथयत्। महर्षिः कथयति स्म यत् सः स्वयम् एव एकस्मिन् दिने भविष्यति।

एकदा एकः जनः प्रचुराणि -------------तत्र आनयत्। महर्षिः दयानन्दः कानिचित् मधुराणि रसयुक्तानि फलानि वस्त्रे वद्ध्वा तस्मै यात्रिणे दातु स्वशिष्यम् प्रेषितवान्।

सः शिष्यः अचिन्तयत्- "सः यात्री तु प्रतिदिनम् अत्र आगत्य ------------ एव कटुवचनानि कथयति। किमर्थं तदा तस्मै एतानि फलानि।"

सर्वं अवगत्य महर्षिः अकथयत्- "चिन्तां मा कुरु। तस्मै थात्रिणे फलानि दत्वा आगच्छ।" गुरोः आज्ञया पं गत्वा अवदत् "अस्माकं --------- भवतः कृते एतानि फलानि प्रेषितानि। कृपया स्वीकरोतु।"

मञ्जूषा- (स्वामिना, फलानि ,ईर्ष्यया,सरलः ,गङ्गायाः, अकारणम्, कुद्धाः, शान्तचित्तेन)

18॰ उचितअर्थै: सह मेलनम् कृत्वा लिखत - (1/2x6=3)

वसुन्धराया:	विख्याता
सागरम्	संसारे
प्रसिद्धा	समुद्रम्
विश्वे	भूमे:
सुन्दरम्	आचर्य:

अध्यापक: शोभन: